

Nro. 13.

A' FELS. CSÀSZÀRNAK ÈS A. KIRÀLYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÈBÕL.

*Indult Bétsbõl, Pénteken Augustus 12. ik napján
1803. ik esztendőben.*

Német Ország.

A' Montgolfier elmés találmánya a' levegő égen való hajókázás, hová tovább mind nagyobb tökéletességre vitetődik. Blanchard, és Garnerin Frantzia polgárok már sok próbát tettek a' Publicum álmétkodására. Garnerin, a' ki most Pétersburgban ván, és a' levegő égbe való hajókázással mulattya az oda való Publicumot, első levegő égbe való hajókázásakor I-ső Sándor Császártól 1000 aranyat kapott ajándékba. — A' 22-ik Juliusi Hamburgi tudósítások szerént, egy oda való Túdós, Prof. Robertson amazoknál, ezen mesterségben többre vitte a' dolgot, és nem tsak fellyebb emelkedett a' levegő ég-

ben amazoknál, hanem oda fel experimentumokat is tett. A' mint irásában ki adta, 3600 öl magasságra repült fel, a' melly alkalmatofással a' levegő égnek alsóbb része tiszta és világos, a' felsőbb része pedig egy kevésse homályos vólt; hideget sem érzett oda fel rendkívül valót, de annál több változást tapasztalt testében; mivel fülei szüntelen tsengettek, elmebéli tehetlégei fogyatkozni láttattak, dobogó erei sebesek vóltak, nehezen lélekzett, igen álmos vólt, végre a' feje annyira megdagadt, hogy a' kalapját fel sem tehette, izemei vérbe forogtak, szüntelen könnyeztek. Az üveg és Spanyol viasz minden electrica erejeket elvezítették, a' Volta gálvanizáló alkotmánya az electricitásnak csak egy tized részét adta, a' magnés tő minden erejétől meg folztatni láttatott, mind ő maga, tudniillik Prof. Robertson, mind úti társa nagyon beszélték még sem érthették egymást jól. Azon két madárnak, a' mellyeket magával fel vitt egyike oda fel meg hólt, a' másik meg betegedvén hátára feküdt, és ámbár mozgathatta is a' szárnyait de még sem szállhatott. Az ő tapasztalása szerént két ezer ölnél fellyebb nem mennek a' felhők.

Hamburgból Julius 27 - dikén. Ugy esett értésünkre, hogy Wismár városat környékével együtt, a' Mecklenburg Schwerini herczegnek engedte vólna a' Stockholmi Kir. udvar. — Wismár az Alsó Saxóniai kerületben fekvő népes kereskedő város és kikötő hely, Lübeckhez hét óráni messzeségre, a' Balticum tenger mellett, a' mely a' 30 elztendeig tartott háboru előtt a' Mecklenburg-Schwerini herczegi Hazhoz tartozott, de az 1648-ik elztendoben izerzett Wellfallai békeség-

ben, a' Poeli fél szigettel együtt, a' Svéciai Koronának engedődött. Most tehát egy millió és 200 ezer tallérért vissza adta azt a' Mecklenburgi hercegnek a' Svéciai Király; mellyen felette örülnek a' Wismári lakosok, reménységek nagy lévén az eránt, hogy ezen városnak kereskedése ismét úgy fogna virágozni, mint hajdan virágzott vala sok éltendőig.

Göttingából Julius 23-ikán. A' külső dolgokra ügyelő Fr. ministertől, polgár Talleyrandtól újabb biztatást vett a' mi Universitásunk az eránt, hogy a' Hannoverai Vál. Fejedelemségben lévő Fr. hadi seregek a' tudományok folytatásának leg kissebb akadályoztatására sem fognak sem most, sem ennekutánna lenni. — A' mi Prorectorunkhoz küldött levelében a' nevezett Fr. minister így ír:

„Præsidents Uram! Nem kóstem azon levellet, mellyet a' Göttingai Universitas a' maga további bátorságos meg maradása, és a' tudományoknak szabados folytatása végett az első Conzultnak küldött, eleibe terjeszteni. — A' Frantzia Kormányzéknek soha sem vólt az a' feltétele, hogy egy olly hasznos Institutum, minémű a' Göttingai Universitas, a' nyughatatlankodtató fegyverek miatt valamit szenvedjen. Ahozképest eleve meg tétetődtek az eránt a' szükséges rendelések, hogy senki semmi férelmére annak ne légyen, és én is tellyes megelégedéssel hallottam azt, hogy a' Göttingai Universitas a' Frantzia Kormányzék kegyes és jótétvő rendelkezéseinek következéseit már bőv mértékben tapasztalta. — Bizonyos lehet arról Kigyelmed, hogy akármelly környülállások hosszabbítsák a' Frantzia seregeknek Hannoverai

Vál. Fejedelemségben való múlatásokat ; még is mindenkor olly tekintetben fogják azon Universitást tartani, mint a' millyenben tartották eddig. — Nagy örömemre szolgál az nékem, hogy én lehettem a' Fr. Kormányfőnek kedvező indulatjának e' pontban talmátsa s. a. t.“

Frantzia Respublika.

Sokan tsudálkoznak, és bosszonkodni láttanak azon, hogy a' Berlieni Kir. udvar, a' jelenvaló háborús környúlállások közt a' Hannoverai Vál. Fejedelemséget maga óltalma alá nem vette úgy, a' mint mivelte vala a' Frantzia utolsó háború alatt. Ennek valóságos okát, a' Párisi officiális újság levél a' M o n i t ö r a' Publicum szemei előtt ekként fedezi fel. Meg kerefte, úgy mond, a' Londoni udvar a' Fels. Prussziai Királyt az eránt, hogy vegye a' Hannoverai Vál. Fejedelemséget maga óltalma alá, le is kötelezte a' Prussziai Fejedelem magát arra, olly fel tétel mellett, hogy ő Nagy-Britanniai Felsége a' jelen való egész háború alatt, a' Prussziai vitorlákat méltó tekintetbe tartassa, 's meg ne engedje, hogy az Angliai hajók a' Prussziai hajókat vizitirozzák. Erre Ő N. Britanniai Felsége akként válaszolt, hogy a' Prusszus hajóknak kedvéért, azon neutralitás principiumaitól, a' melyeket az Angliai Fő Kormányfő meg határozott, semmiképen el nem áthat. Ez a' válasz okozta azt, hogy a' Prussziai Felség, Hannoverának védelmezésére magát kötelesnek nem tartotta.“

P á r i s b ó l Julius 27-ikén. Ezen Respublikának J o n n e i Olztálya azoknak a' 10 Frantzia katonáknak, a' kik Angliába lábokat ki teszik leg elsöben, 10000 Livert tett fel jutalomúl. — A' St. Domingói szigetből jövö kereskedö gazdag flotta

eleibe egynéhány hajók küldettek olly véggel, hogy azt az Anglusók és Frantziák közt újobban támadt háborúról tudossítsák, és a' Spanyol Országi kikötő helyekbe utasítsák. A' mi kikötő helyeinkben lakó gazdag Capitalisták, a' kereskedés dolga meg tsökkenvén egészlen, pénzeiket zsákmányozó hajóknak készítésére fordítják. — Bourdauxból 30 illy hajók eveztek ki a' tengerre.

Brüsszelből Julius 25-ikén. Itten, igen fontos dolgokról van a' tracta. A' Pruffziai Királyi Kabinetbéli titkos Tanácsos Lombard, és a' Batava Republikának meg hatalmazott követ miniszterje polgár Schimmelpennink naponként titkos audientzián vannak az első Conzalnál, a' ki éjjel nappal dolgozik a' mellette lévő miniszterekkel és Status Tanácsosokkal. Minden nap 7, 8, 's több kurirok jönnek ide, 's ugyan annyi küldetik innen el. — A' Hannoverai deputatusok még sem vóltak az első Conzalnál audientzián.

A' Fr. első Conzulknak Antverpiában való mulatásakor, azon gyökeres órátióban, melyel az oda való polgármester ötet meg tisztelte, a' többi közt így szóllott: „Polgár első Conzul! Kigyelmed építette újobban fel a' mi óltárainkat, Kigyelmed szabadította fel a' mi folyóvizünket (t. i. a' Skaldiñt) — Kigyelmed elevenítette meg köztünk az industriát — Kigyelmed lehellett új lelket a' mi kereskedésünkbe. — — A' Münsteri trakta minket semmivé tett — — a' Brumairenek 18-ik (Novembernek 8-ik) el felejtetetlen napja reménységünket fel éléztette, a' Lünevilleri békekesség meg erőssítette, és a' Kigyelmed koronájához egy pálma ágat fognak még az Anglusok ragasztani.“

Nagy Britannia.

Londonból Julius 14-dikén. E' napokban, miniser Lord Hobárt egy irást küldvén az ide való Fő polgarmesterhez, az úgy nevezett Lordmajorhoz, őtet arra únszollotta, hogy a' Londoni polgárságot a' közönséges fel kelésre serkentse. Mindjárt más nap össze hivatta a' Czéhek előljáróit a' Lordmajor, a' melyy öszve gyűlésben egyenlő szivvel és akarattal meg határozták azt, hogy azon kétséges ki menetelű környüállások közt, a' midőn a' szabadság és szolgaság, a' mástúl nem függés, is semmivé tétel között választani kell; szükség, hogy minden jó polgár kész legyen a' fő város őltalmára, és hogy a' hazafiúi buzgóságban minden Brittanniai városoknak jó példát kell adni. A' minthogy minden ide való czéhek önként, és egyenlő akarattal azt végzették, hogy London városának minden férfi lakosi 18 esztendőstől 45 esztendősig fegyverbe öltözzenek, magokat századokra oszták fel, és gyakorolják magokat a' fegyverben szorgalmasan. Sok Londoni polgárok még az 50 és 55 felől valók is hadi szolgálatot akarnak hazájokért tenni.

Londonból Julius 19-dikán. A' múlt vasárnap mind itt, mind körül belől közönséges áhé-
tatoffág tartatott azon isteni segedelemnek meg
nyerése végett, melyy nélkül sem kedves hazánkat
az ellenség gonosz feltétele ellen védelmezni, sem
szabadságunkat, törvényeinket, és vallásunkat ép-
ségben meg tartani nem lehet. — Tegnap előtt
az a' hir repdesett városunkban, hogy egy nagy
ellenséges flotta közelgetett volna tenger partjaink-
hoz, mely nem kevés szorongattatások közzé ej-
tett bennünket; hanem sokáig nem tartott, mivel

nem illy ellenséges, hanem azon 50 hajóból álló Frantzia kereskedő flotta vólt az, melly öt hadakozó hajó védelmezése alatt a' Sz. Domingói szigetből vissza tért. — Ennek a' gazdag prédának elnyérése végett Gardner és Kornvallis Admirálisok számos rabló hajókat küldöttek eleibe.

Londonból Julius 29 dikén. Az Alsó Parlamentumnak tegnapi gyűlésében, azt a' planumot adta elő a' mi hadi dolgokra ügyelő minsterünk, melly szerént Anglia és Skótzia Országokban minden fegyvert fogható ifjuságot 17 esztendőstől fogva 55 esztendősig fegyverbe kellene öltöztetni: „Minket, úgy mond, igen kevély és fel fuvalkodott ellenség fenyeget, a' reánk való ütésről 's birodalma alá való vettetésünkről szól, Európának száraz részei a' Frantzia első Conzul járma alá botsátották magokat, 's a' mit ő akar azt követik. — Holzfatiától fogva, egészleg az Adriaticumi tengerig, minden tenger partokat elfoglaltak a' Frantziák, a' Continensnek folyóvizeit és kikötőhelyeit magokéva tették. — Mi a' mi tengeri erőnknek nagyságára, Admirálisainknak talentomaira, és hajós seregeinknek vietezi bátorságokra méltán támaszkodhatunk — méltán azt állithatjuk, hogy a' mi tengeri erőnk, e' világ minden tengeri Hatalmasság erejével szembe szállhat. — De akármit vigyázzunk is mi, de lehetetlen minékünk a' száraz tartományoknak kikötőhelyeiket egészlen bé zárunk, vagy egy vagy más helyen rajtuk üthet és 50000 embert kiszállithat földünkre az ellenség. — Ahozképest szükség minékünk az ő el fogadására magunkat készen tartani — szükség nadi népünket a' tenger partjain két lineába le telepíteni, 's egyszermind nagy

Ersébet Királynénk példájára meg emlékezni, a' ki II, Filep Spanyol Király győzhetetlen flottájának közelgetésekor el nem tsüggedvén, három armádiát állított ki, és hadi seregeinek az ellenség ellen való felbuzditása végett, a' sorok közt lovagolván hőrofti illeto szavakkal bátorította azokat. “

„Országainknak, így szólla továbbba a' hadi minifter, fegyvert fogható férfait három rendre lehet osztani; az elsőbe minden ép férfiat, 17 ezrtendöstől fogva 30 ezrtendősökig; a' másodikba a' 30 ezrtendőn felül valókat a' 45 ezrtendősökig; a' harmadikba a' 45 ezrtendőn felül valókat az 55 ezrtendősökig lehet helyheztetni. — A' kiknek fok gyermekeik vagynak, azok a' fegyverfogásra nem kötelesek. — Ennek az ekként fel fegyverkeztetett népnek a' linea truppok és több corpusok hata megett kell harczolni, és mind addig táborba maradni, mig ellenség leszen földünkön. Minden fegyvert fogónak két gvine fog foglalóba adatni, akkor pedig, a' midőn a' szolgálatból ki lép, egy gvint (egy illy pénz Angliában 9 forintot, 's 16 szászár tefzen) — Királya 's Hazája hiveségére mindennek meg kell esküdni, 's arra kötelezni magát, hogy valameddig vagy az ellenség ostromja, vagy a' pártosság tart, addig a' szolgálatot el nem hagyja. — Az első rendbelieknek minden vasárnap öfzve keil gyülleni, 's magokat gyakorlani a' fegyverben; a' ki azt el mulatja öt silling birságot fizessen, a' ki az ellenség ki szállásakor ki állani nem akar, mint haza áruolóval úgy kell vele banni. — Ez a' rendelés Irlandiára ki nem terjed.“

Londonból Julius 20-ikán. Ugy hallyuk,

hogy a' Calaisi, Boulógnei és több Frantzia kikötőhelyekben tartózkodó Anglusok parantsolatot vettek volna a' Fr. Kormányszéktől az eránt, hogy 48 órák el folyása alatt vagy hazájokba takarodjanak, vagy vonnyák Frantzia Országba magokat bellyebb. Legtöbben lesznek közzülök olyak, a' kik hazájokba örömmel vissza térnek. Kétség kívül oda tzeloz ezen intézetjeiben a' Fr. Kormány-
szék, hogy a' hozzánk való ki szállást tárgyazó készületei, ministerjeink előtt titokban tartattassanak. — Nagyok és rettentők, a' mint halljuk, ezek a' készületek, a' ki szállítatandó hadi seregeket ezen fel tett tzelnek eszközlésére az által buzdítják leg inkább, hogy azt a' prédát, mellyet Angliában nyerendők lennének, felettébb valónak festik le előttök. — Ugy esett értésünkre, hogy 8000 talpas hajót készitnek e' végre. — Ha szivek 's bátorságok van elegendő, bár jöjjenek, mi mindenkor készek leszünk melegen leendő el fogadásokra.

Batava Respublika.

Amsterdamból, Julius 21-ikén. A' Frantziák és Anglusok közt támadt új háborúnak súlyát leg inkább érzi a' mi nemzetünk. Számos kereskedő házak tsak azért bankrotiroznak, mivel az ő kereskedő hajóik, a' mellyekre minden vagyonjaikat fordították vala, ellenséges kezekbe estenek, és tsak eddig is 300 külömb külömb rangú hajóinkat rablották el a' Brittusok. — A' bódogabb időkben egynéhány millió forintot kerestünk elztendönként a' hering fogásból; most pedig Emdenből (a' Prussziai Kir. házhoz tartozó Friziának városából) kell friss heringet magunknak hozatni. Hogyha a' kezünk közt lévő nád-

mézet, kaffét, és egyéb Indiai terméseket meg eméltjük, azokat is idegenektől kell vennünk.

Rotterdamból Julius 21-dikén. Az alatt, hogy a' Fr. első Conzul Vliessingenben és Middelburgban múlatott, annyira meg szaporodott az ott vigyázó Anglus hajóknak a' száma, hogy minden úgy vélekedett, hogy ki fognak szállani, és az első Conzult el fogni szándékoznak, de sem az egyik sem a' másik nem történt. — Most minden Hollandiai kikötő helyekbe Frantzia Commissariusok küldettek, a' kiknek leg szorosabb kötelességek abban áll, hogy tölünk az életert, 's eleséget ki vinni, 's hozzánk az Anglus portékákat bé hozni ne engedjék.

Hágából Julius 26-dikán. A' mi hadi seregeink többnre mind Harlem mellett fognak táborba szállani. Ezeket két Generál-Lieutenant 14 General Major, 's 8 Oberster a' gyalogságtól; egy lovas Generál Major, két lovas Oberster, és egy Huszár Oberster fogják commandirozni, a' zsoldunkba vétetődött Német segítő seregeket ide nem számlálván.

Hágából Julius 22-dikén. Polgár Schimmelpennink, a' mi elsőben Párisban, az után Londonban vólt követünk a' Brükszelbe való menetelre egyenes és officialis hivatalt vett, a' hová tegnapi napon el is indúlt. Kétség kívül olly véggel hivatta őtet a' Frantzia első Conzul oda, hogy a' jelen való környülállások közt a' mi dolgainkról is beszélgeffen ő vele. Azon alliantzia, a' mellyben meg van határozva szoroffan, mennyi segítséget adjon a' Frantziáknak a' mi Respublikánk az Anglusok ellen, szoroffan végbe vitetődik. A' ki rendelt hajókon kívül nem 10, hanem 18 ezer em-

berből álló gyalog és lovas hadi sereget szállítunk mi táborba.

Olafz Ország.

Livornóból Júl. 17-ikén. Borghese Római Statusbéli gazdag herceg, a St. Domingói szigetben, a múlt esztendőben meg halálozott Fr. Generálisnak Leclercnek ifjú özvegyét, a Fr. első Conzul testvér hugát veszi magának feleségül. Ezt a házasságot Kardinális Kaprára szerzette e két személy közt. A nevezett herceg testvére, a menyegzőnek végbe vitele végett már Párisba el is ment. — A Fr. truppoknak az Adriaticum tenger mentében való nagy megszorítása sokféle gondolatokra szolgáltatott alkalmatosságot. Legtöbben vélekednek úgy, hogy azok Görög Ország déli részébe szállnak bé. A Máltai nagy Mester Tommasi, míg azon sziget dolga el válik végképen, Messina városában fog tartózkodni.

Veronából Julius 20-ikán. Az Olafz Respublikában fok ágyuzó és talpas hajók készíttetnek a Frantzia Respublika számára. Sokan úgy vélekednek, 's talán nem is minden fundamentum nélkül, hogy az Olafz Országba táborozó Frantzia hadi népnek fel tett tzellya nem csupán ezen föld védelmezésében határozodik, hanem hogy Máltába, Sziciliába, és az Európai Török Országba szándékozik ki szállani. — Anglus Admiral Nelzon is gyanittya ezt a feltételét a Frantziáknak, azért ő sem vesztegel, hanem szüntelen felnyit: szemekkel vigyáz a Közép Tengerben, és olly titkos készüléket tétett a Máltai szigetben, mellynek következése, Anglia Országra nézve, igen fontos lehet jövődőben.

R ó m á b ó l, Julius 17-ikén. Az utólsó Consistoriumban három új Kardinálist tett Pápa Ö Szentsége, úgymint G a z z o l i L a j o s t, a' ki Terriben, 1735-ik esztendőben Majus 4-ik napján született; az Antiochiai Patriarkát D e s p u i g n i t, a' ki Minorkának Palma nevezetű helységében, Martius 31-ikén, 1745-ik esztendőben; és G a l e f f i t, a' ki Cezenában, October 27-ikén 1770-ikben jöttek e' világra. Ezeknek, a' múlttsötörökön tartatott Consistoriumban tette fel a' szokott formalítások szerént Pápa Ö Szentsége a' Kardinálsi süveget fejekre. Ebben nyitotta fel a' Francia Respublika Római Sz. Székhez küldött követjének Kardinal F e s c h n e k is a' száját. —

T ö r ö k B i r o d a l o m.

K o n s t a n t z i n á p o l y b ó l Julius 9-dikán. Az Angliai Fels. Királynak azon hirdetménye, melyben a' Frantziák ellen ismét hadat indított, nemcsak a' Nagy Urban, nemcsak a' Diván tagjaiban, hanem a' kereskedőkben is felette nagy érzékenységet gerjesztett. A' két hadakozó nemzetnek Fényes Portánál lévő követjei, ezen környülállások közt meg kettőztetett szorgalmatossággal foglalatoskodnak abban, hogy magok pártjokra vonhassák a' Fényes Portát; de ez tulajdon kárával tapasztalvan a' múlt háborúban a' részre való hajlásnak szomorú következéseit, tökéletes neutralitás mellett akar meg maradni.

A' Frantziák és Anglusok közt támadt háborúnak ki hirdetése után, azoknak a' napkeleti és napnyugoti Indiai terméseknek ésportékáknak az ára, mellyeket a' Frantziáktól és Anglusoktól szoktak a' Török Birodalombéli lakosok venni, 20, söt

30 per Centummal fellyebb ment; és azok az élettel meg rakott hajók is mellyek a' Fekete Tengerből Frantzia Országba, Genuába és Livornóba menni szándékoztak, a' közép tengeren ólalkodó Anglus prédáló hajóktól félvén, a' Fényes Portánál lévő Csász. Királyi Internuncius által, a' Triesti és Velentzei kikötő helyekbe való bé evezésre kértek, és nyertek is magoknak engedelmet.

Az Arábiai pártosoknak megzaboláztatásokra és a' Mekka i Ch erif nek előbbi méltóságos hivataljába való vissza helyheztetése végett, egy-néhány ezer főből álló sereget rendelt a' Fényes Porta. Ez is elég, de sokkal több gondot ad a' Divánnak az a' haramja sereg, melly Rumeliában sok pusztitást, és kegyetlenséget vífzen végbe. Ottan két Török Basa támadt egymás ellen, a' kik a' Konstantzinápolyba vivő utakat bátorságtalannakká tévén, nagy akadályára vagynak a' kereskedésnek. Ez a' két Basa tsak azért tamadta meg egymást, hogy annál több alkalmatossága lehessen a' prédálásra.

Elegyes Dolgok.

Az Ammiensi békekességnek kezdetétől fogva, a' Spanyol Orzági Király és kereskedők számokra 100 millió kemény tallérnál több küldetett Amerikából. — Most minden órán ismét 10 millió kemény tallér fog Kadixba érkezni. — Az itt, tudniillik Bécsben lévő Apostoli Nuncius, avagy követ, egy olly levelet adott által Császárnak Ö Felségének, mellyet tulajdon kezével irt a' Sz. Pápa, és a' mellyben jelenti, hogy a' Bécsi új Erseknek, Gr. H o h e n w a r t n a k, mint Felséges Urunk, és testvér öttsei vólt Tanítójának, ingyen küldötte meg a' bullat, avagy az ötet hivataljában megerősítő Apos-

toli levelet. — Az itt lévő Fr. követnek, Champagni Status Tanácsosnak, szép brilliantos kalap kötöt, és válról le függő sinort ajándékozott Császár ö Felsége. — Azok a' Fr. ministerek is, a' kik Regenspurgban a' Német Országi Compenzatio dolgában foglalatoskodtak, gazdag ajándékokat kaptak a' Cs. Királyi udvartól. — A' Helvécziai Respublika, 16 ezer főből álló segítő hadi sereget igirt a' Fr. Respublika szolgálatjára; egyfersmind szoros offensiva és defensiva alliantziára lépett avval. — Azon esetre, hogy a' Máltai sziget Anglia birtokában maradna, a' Frantzia Respublikának az avval által ellenben lévő Lampedusa nevű sziget adatódna által. — A' Rénusi Fr. oszttályokban olly szoros vigyázat van az Angliai portékákra és mivekre, hogy az affzonyoknak vizitáltatásokra nézve, affzony strázsák is vannak kiállitva. — A' ki illy portékát és kézmivet Fr. országba be viszen, és utól éretik, nemtsak az, hogy a' bé vitt portékát elveszti, hanem ezen felül annak hármas árrát is köteles megfizetni. — Londonban a' leg tehetösebb emberek is fegyverbe öltöznek hazájoknak ellenség ellen leendő védelmezése végett. — Mőst már a' Prussziai és Spanyol Országi hajókat is el rabollyak az Angliai zsakmáuyozó hajók. — A' Töpliczzi igen hafznos fördövel való éles végett, Károly Kir. fő Herczeg 300 emberre való ispotályt épitet ottan a' katonaság számára.

Magyar Ország.

Arad Vármegyéből Julius 24. dikén.

Ez idén nem tsak a' mezei termésekben, hanem az állatoknak és embereknek szaporításában is adakozó kezekkel munkálódott a' jól tevő természet

Boros Jenő mező városban, a' Nemes Vármegye katonájának a' felesége a' múlt héten három gyönyörű ép, és egélféges, és tellyes korátsú magzatok születtek a' világra, mind a' harmat maga szoptatja, sőt a' midőn mások egyet vagy kettőt a' nevelés végett kértek volna, nékiek így felelt: én úgy szereztem a' férjemet, hogy a' gyermekeit is mind a' harmat örömeit szoptatom, és valamint teljesülések tulajdon és tisztelléges, úgy neveltetések is jó erköltsű, és erős, saját tejem után leszen. — Azon idő tájban Kis Jenőben is egy Tisztartónak betsülletes felesége, harmad nappal egymás után két gyermeket szült. E' szerént más vidék helységeinkben is hol kettős, hol harmas gyermekeket szültek az anyák, kivált képpen az Oláhok közt.

Erdély Ország.

Hunyad Vármegyéből Julius 23-dikán Nemes gondolkozású, és jó szivű hazánkfiai közt, Mélt. Bartsay Abrahám Cs. Kir. Oberster Ur Ö Nagysága nem utolsó helyet érdemel, a' ki is minden közjóra czélzó dolognak, nevezetesen a' banya mívelésnek nagy kedvellője, és elő mozdítója lévén, azokat a' bányász familiákat, a' mellyek a' múlttelen, az életnek szüksége miatt, csak nem utolsó szükségre, és éhel halásra jutottak, jó tétéményeivel meg tetézte, sokaknak közzülök kenyeret és életet ingyen olztogatott, másoknak felényi áron adott, mint a' mennyia ment vala a' közön-séges piatzokon. Éltelle a' jó Isten az illy jóltevőket, a' Izenyvedő emberiség javára, Izámos esztendőig szereztesellen. — Minkünk is az idei bő aratáshoz nagy reménységünk van: még is mind az által nehezen Izáll alább az életnek az arra a' piatzokon,

Néhány héttel ennekelötte, ebben a' Várme-
gyében, az Alpes hegyektől nem messze, egy Oláh
paraszt, egy általa le vágott élőfának gyökerénél,
számos régi arany pénzekre talált. Ezen való örö-
mében néhány szomszédjainak, barátinak hírt ad-
ván, velek együtt azon helyen a' földet tovább ás-
ván, mind többre, 's többre akadtak, 's végre kö-
zönségessé léven a' dolog, az arany pénz ásására se-
regestül ment ki az ember. Fülében menvén a' Dé-
vai Magiltrátusnak a' dolog, sokan közzülök, mivel
e' dolgot el titkolták, és mivel nem egy formán be-
szeltek azon tárgyról, tömlöztbe vetettek. A' Ká-
roly Fejérvári pénzverő hivatal, ezen talált arany
pénzből már 600-nál több darabot váltogatott fel,
mellyek formájokra nézve kitsinyek, de vastagok,
finum materiából valók, és egy egy negyedfél Cs.
Rir. aranyat nyom. Többnire, azok, a' kik ta-
láltak félvén a' büntetéstül Török Országba adták
el, mások ide való magános embereknek még pe-
dig, a' pénz betsét nem értvén, óltsó áron. Ezen
dolognak további vizsgálása véget Királyi Commis-
sió rendeltetett, egyfersmind Nagyagrol Eigler
Bernáth Ur, 10 bányászal küldetett azon helyen
való további ásásra.

Tudósítás.

Pestről Augusztus 8-ik napján, 1803. Mind
a' két Nemes Magyar Hazának adódik tudtára,
hogy egy Magyar és Frantzia, 's vi-
szont Frantzia és Magyar szókönyv
(Lexicon) született Magyarok és Frantziák által
készitődik a' Hazában. Az egész munka két har-
mad része már ki van dolgozva, mellyről ha ké-
szen leszen egészen, ismét tudósítatni fog a' Ma-
gyar Publicum.

N V N C I V M.

NON modo de Orthographia, quod leuius esset malum, sed de ipsis etiam Linguae Hungaricae Praeceptis, quo iam integritas sermonis viatiatur, nondum satis conuenit inter Scriptores nostros, praesertim Grammaticos.

Ad conciliandam vtrorumque consensionem, siquid mente bona proficere posset, laborem iam dudum suscepit, natura sua molestum, Pius in Patriam Ciuis, Ioannes Nicolaus Révai. Cum omnes Regulae Grammaticae ex ipsa Lingua sint eruendae; hanc ille sumsit penitus euoluendam ex eius vsu perpetuo; quem repeteret ab aetate, quoad monumenta suppetunt, remotissima, serie notabili, ad nostra vsque tempora. Deinde cum certum sit a Linguis Affinibus huiusmodi labori multam affundi lucem: ad maiorem eorum, quae eruderasset, euidenciam, necessarium esse putauit ab his quoque accommoda apprehendere adminicula.

Hoc ille conatu suo apparauit duo lucubrationum genera: quae copia sua in plura excreuerunt volumina. Horum altera, quae mox indicabuntur, continent *Antiquitates Literariae*

ungaricae, Grammaticis Observationibus illustratas: altera, quae posterius consilium suavitatis contrahenda, *Disquisitiones Grammaticas* complectebantur, singulari studio conscriptas ad Grammaticam Hungaricam certius figendam.

Antiquitates Literaturae Hungaricae.

Volumen I. quod complectitur duas Allocutiones Funebres, genuinae veteri pronuntiationi institutas, et Commentario Grammatico illustratas. Monumentum inter Manuscripta Hungarica, quae sciuntur, omnium vetustissimum.

Volumen II. quo exhibetur Translatio Hungarica Sacrorum quorundam Librorum Veteris Testamenti, ex Codice Manuscripto Palatinae Bibliothecae Viennensis in lucem prolata, adiectis Notis necessariis.

Volumen III. quod continet Observationes Grammaticas, locupletissimum praeterea Elenchum Vocum Singularium, adiecto Veterum Usu, et perpetua Evolutione Etymologica, ad Translatiorem Hungaricam admodum vetustam Sacrorum quorundam Librorum Veteris Testamenti.

Disquisitiones Grammaticae effecerunt volumina quatuor. Sed horum tria priora translata sunt in *Elaboratiorem Grammaticam*: quam Auctor ante *Grammaticae Compendium*, quod ab illo poscitur in *Vsum Scholarum*, edendam iudicavit prolixiorum, evolutionum, et demonstrationum apparatus: ut insum postea *Compendium*

firmius consisteret, Grammaticorum lite utitur
que sedata. Quod opus hac est inscriptione :

*Elaboratior Grammatica Hungarica, ad genuinam Patrii Sermonis Indolem fideliter exacta
Affiniumque Linguarum Adminiculis locupletius
illustrata.*

Postremum volumen quartum, cum prioribus non concretum, manet singulare, hoc titulo insignitum :

*Vocabula Hungarica Orientalibus Cognata
cum primis Hebraicis, Chaldaicis, Syriacis, et
Arabicis. Quibus interserta sunt etiam Lapponica,
Fennica, et Esthonica, utrisque affinia.*

Auctor, anno superiore promotus ad Cathedram Linguae ac Literaturae Hungaricae in Regia Vniuersitate Pestana, horum editionem maturat modis omnibus, cum pro muneris sui ratione, tum etiam prouidentia quadam: ne molesto morbo suo, in quem recenter implicitus est, lente in tabem lethiferam degenerante, a proposito suo, si tardaret, penitus prohiberetur, laborumque suorum fructu Patriam fraudaret.

Prodeunt ea sensim ex Typographeo Matthiae Trattner, procusa literis elegantioribus, in charta nitida, formato octauo maiore, sic prorsus, uti est hoc Nuncium expressum.

Nos, ab Auctore cum fiducia requisiti, pro eo munere, quo commercium librarium promouere, Doctorumque Virorum conatus adiuuare conitumur, horum operum exemplaria data il-

fide, distrahenda curamus. Quare etiam au-
nciamus Publico, futuris nundinis Pestinensi-
s Decollationis S. Ioannis apud nos iam venale
positum iri

*Antiquitatum Literaturae Hungaricae Volu-
men I.* constans philyris 25, cum tabella vna aeri
cisa, redimendum floreno 1. crucigeris 30.

Elaboratior Grammatica Hungarica, com-
pactura philyras amplius 70, cum tabellis duabus
aeri incisus, parabitur ad nouum annum. Prohibet
tamen propter molem nimiam diuisa in Tomos IV.
Tomeos quisque, prout ipsi collibuerit, vel singu-
los, vel binos in vnum volumen compingendos
habere possit. Venalis erit florenis 4.

Si fauentior Emptorum frequentia opitulata
erit coeptae editioni; et Auctor, fracta licet
solitudine, vitam, Deo iuuante, protrahere po-
terit: *Antiquitatum Literaturae Hungaricae Vo-
lumina* bono numero augebuntur, abundante hu-
ius argumenti copia.

Pestini, mense Iulio, anno 1803.

Bibliopolae Pestinenses:

Fratres Kilian. Iosephus Eggenberger.

Stephanus Kis.